

4. *Щеглов О.П.* Проблеми обліку та управління товарними запасами на підприємствах торгівлі/ Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ / [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/21_NNP_2010/Economics/70603.doc.htm

Грабовий О.І., студент ОЕФ, 5 курсу,
спеціальність 8.030509 «Облік і аудит»,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
науковий керівник — Кірданов М.Г., к.е.н.,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Собівартість продукції є узагальнюючим показником, який відображає стан техніки і рівень організації виробництва, раціонального, економічно обґрунтованого господарювання на підприємстві. Для ефективного управління собівартістю велике значення має управління витратами та їх науково-обґрунтована класифікація. Критерії класифікацій і групування за ними витрат наведено у табл. 1.

Таблиця 1

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЙ ТА УГРУПУВАННЯ ПОТОЧНИХ ВИТРАТ

Ознака класифікації	Групи витрат
1. Місце виникнення	витрати цеху, ділянки, іншого структурного підрозділу підприємства
2. Можливість віднесення на конкретний об'єкт витрат	прямі і непрямі
3. Ступінь залежності від обсягу виробництва	постійні та змінні
4. Економічний зміст	елементи витрат і статті калькулювання
5. Відношення до виробничого процесу	основні і накладні
6. Ступінь економічної однорідності	прості та комплексні
7. Доцільність їх здійснення	виробничі та невиробничі
8. Ступінь суттєвості	істотні (релевантні) та неістотні
9. Ступінь урегульованості	повністю регульовані, частково регульовані, слабо регульовані

Класифікація витрат за калькуляційними статтями собівартості розкриває цільове призначення витрат і їх зв'язок з технологічним процесом. Це угруповання використовується для обчислення витрат за видами продукції, що виготовляється, і місцем їх виникнення і залежить від багатьох факторів: методу планування витрат, технологічного процесу і продукції.

У сучасному правовому полі та діючій практиці бухгалтерського обліку в Україні визнання витрат, що впливають на собівартість продукції, відбувається за правилами, передбаченими Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [5]. Про визнання вартості продукції запасами підприємства йде мова у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [6]. Відповідно до норм П(С)БО 16, собівартість продукції, виробленої на підприємстві, складається із двох компонентів:

- виробничої собівартості, яка визнається за сумою прямих матеріальних витрат на виробництво такої продукції, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат, змінних загальновиробничих і постійних розподілених загальновиробничих витрат;

- собівартості реалізованої продукції, яка, окрім виробничої собівартості, включає суму нерозподілених постійних загальновиробничих витрат і наднормативних виробничих витрат.

У питаннях, пов'язаних із визначенням складу виробничої собівартості продукції, П(С)БО 16, зважаючи на методологічний статус цього документа, обмежується загальною характеристикою видів прямих витрат і порядком розподілу загальновиробничих витрат на таку собівартість.

Витрати, які включаються до собівартості, — це витрати, пов'язані з виробництвом або придбанням товарів. Витрати періоду одразу відносять у звіт про фінансові результати, а витрати на продукцію осідають у запасах. Запаси товарів або продукції стають витратами лише тоді, коли продукція реалізовується. Як пояснює С. Голов [2], це традиційний підхід МСФЗ до класифікації витрат.

Таким чином, у виробничі витрати включають:

- прямі матеріальні витрати або основні матеріальні витрати (витрати на те, з чого виготовляється продукція, потрібна для надання послуг);

- пряма заробітна плата з нарахуваннями або основна зарплата (зарплата тих, хто виготовляє продукцію);

- інші прямі витрати;

- загальновиробничі витрати або виробничі накладні витрати.

Витрати на інші функції звичайно не включаються в собівартість і списуються у тому періоді, в якому вони виникають.

До невикористаних (операційних) витрат включають:

- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- витрати на дослідження і розробки.

Визначення собівартості продукції являє собою процес, що починається зі збору всієї інформації щодо витрат, які виникають при виробництві і реалізації продукції або послуг, та закінчується аналізом загальної величини витрат і визначенням методів, які дозволяють точно розрахувати собівартість кожного виду продукції [3].

Сучасними методами обліку витрат і калькулювання є:

- 1) стандарт-костинг;
- 2) директ-костинг;
- 3) метод калькулювання на основі видів діяльності Activity Based Costing (ABC).

Від рівня собівартості залежать фінансові результати (прибуток або збиток), темпи розширення виробництва, фінансовий стан господарюючих суб'єктів. Зниження собівартості є найважливішим чинником розвитку підприємства [4].

Серед шляхів зниження собівартості виділяють:

- 1) удосконалення технічного рівня виробництва (втілення нової техніки, технології, механізація та автоматизація виробничих процесів);
- 2) поліпшення використання сировини та матеріалів;
- 3) удосконалення організації виробництва та праці (поліпшення обслуговування виробництва, зменшення витрат на управління, поліпшення використання основних засобів, транспортних витрат).

Вдосконалення механізму управління витратами є ефективним тільки на основі комплексного системного підходу до вирішення проблеми зниження собівартості продукції на підприємстві.

Література

1. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болух, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ проф. М.Г. Чумаченка — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
2. Голов С. Класифікація витрат і методи калькулювання собівартості в управлінському обліку // Податкове планування. — 2006. — № 2. — С. 25–27.
3. Скрипник М.І. Міжнародний збірник наукових праць / Вип. 2 (14) — 2009. — С. 202—206.
4. Зайцев Н. Л. Экономика промышленного предприятия. — М., 1998. — 384 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».